

Alena Mornštajnová

Gozd v hiši

1851

Prevedla Nives Vidrih

Alena Mornštajnová
GOZD V HIŠI

Alena Mornštajnová
GOZD V HIŠI

© Celjska Mohorjeva družba, 2024
Vse pravice pridržane.

Knjižno delo je izšlo v okviru knjižnega programa,
ki ga sofinancira

JAVNA
AGENCIJA ZA
KNJIGO RS

Knjižno delo je izšlo s podporo Ministrstva za kulturo Češke republike.

MINISTERSTVO
KULTURY

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.162.3-311.2

MORNŠTAJNOVÁ, Alena, 1963-

Gozd v hiši / Alena Mornštajnová ; prevedla Nives Vidrih. - Celje : Društvo
Mohorjeva družba : Celjska Mohorjeva družba, 2024

Prevod dela: Les v domě
ISBN 978-961-278-706-6
COBISS.SI-ID 199291395

Alena Mornštajnová

Groza
Gozd v hiši

Prevedla
Nives Vidrih

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA
— Prva slovenska založba —

Mojima otrokoma

PRVO POGlavJE

Pred poplavo

Pravite, naj bom srečna.

Pravite, da se moram tega naučiti.

Pravite, da si zaslužim srečo.

Zato vam bom povedala nekaj o sebi.

Tisto noč, ko sem se rodila, je v osrednji Češki padel na tla bolid. Za nekaj sekund je razsvetlil nočno nebo, zažarel, kot da bi hudič prižgal vžigalico, in razrezal nebo v istem trenutku, kot je porodničarjev skalpel odprl trebuh moje mame.

Svet se je tedaj precej spreminjal. Sovjetska zveza se je drobila kot posušen kolač in puščala za sabo drobtinice novih držav, meje so se premikale, nove politične stranke so poganjale kot gobe po dežju in v srednjo Evropo je zmogoslavno prilezel španski lazar.

Pojav zahrbtnega polža je močno posegel v življenje naše družine. Mirno gojenje zelenjave se je v enem samem letu spremenilo v vnaprej izgubljen boj s sluzastim vsiljivcem, pojav požrešnega polža in njegovo uničevanje pa sta postala tema neskončnega in zamorjenega tarnanja, ki ni vodilo nikamor.

Začetek devetdesetih let je bil čas, za katerega so številni mislili, da je vse mogoče in da je to primeren trenutek za

uresničevanje neizpoljenih sanj. Ljudje brez kakršnihkoli izkušenj, ki so jih gnali le navdušenje in napačne predstave o delovanju novega sistema, so se vrgli v podjetništvo. Preden pa so se sploh dobro zorientirali, so ugotovili, da so dobre položaje že zasedli drugi, oboroženi z nevidno mrežo stikov, z informacijami in zaledjem, ki so si ga ustvarili dolga leta pred padcem socializma. Nekaj odločenim in vztrajnim je sicer uspelo tudi v takih razmerah, večino pogumnežev pa sta njihova zagrizenost in trud pripeljala na rob propada in so padli skozi sito. V boljšem primeru so se vrnil v kakšno zanesljivo redno službo, v slabšem pa obupali in se začeli privajati na ne preveč dostojanstveno, toda do neke mere udobno življenje s socialno podporo.

Naša družina – natančneje rečeno babi in dedi – pa se je spomnila kmetijske preteklosti svojih prednikov in se lotila gradnje rastlinjakov in gojenja zelenjave.

Prva letina je preseгла vsa pričakovanja in babi je postala kraljica okoliških tržnic. Sredstva, vložena v gradnjo rastlinjakov in semena, so se povrnili v eni sami sezoni. Toda potem se je priplazil zahrbtni polž in v naši družini povzročil le nekaj manj vpitja in škode, kot se je posrečilo meni.

Polža opraviči to, da nima pameti in se ravna po svoji naravi. Mene pa ne more opravičiti čisto nič.

Babi v boju s polžem ni mislila obupati. To ni bilo v njeni naravi. Boj je bil smisel njenega življenja. Do vsega in vsakogar je imela zadržke, v vsakem stavku je slišala namigovanje, na katero se je bilo treba silovito odzvati. Nenehno je bila na preži in pripravljena prva napasti. V njeni navzočnosti si moral biti previden, nikomur ni bilo prizaneseno.

Polž je bil prvi tekmeč, pred katerim je morala vsako leto kapitulirati.

Z veseljem bi rekla, da se je pod babinim grobim površjem skrivalo zlato srce, vendar žal ni bilo tako. Bila je omejena, ugnezdjena v svoji lastni nezmotljivosti in prepričana, da če bi za trenutek popustila in svoji okolici pokazala prijaznejši obraz – če je kaj takega sploh imela, o čemer dvomim –, bi bil to njen življenjski poraz.

S takim človekom ni lahko živeti, in zato se ni nihče čudil, da je deda veliko časa preživljal zunaj doma. Če sta mu letni čas in vreme dopuščala, je izginil v rastlinjaku ali vzel psa in se odpravil v gozd. Če pa v rastlinjakih ni bilo dela, se je dan za dnem zatekal v skedenj, kjer si je uredil rezbarsko delavnico in izdeloval kuhinjske deske, kuhalnice, žvrklje in poličke, te pa je babi potem prodajala na tržnicah skupaj s svojimi pridelki, z zelenjavo oziroma bolj s tem, česar polži niso požrli.

Sedel je na stolu, ki so ga v šoli izločili, z nožem v eni roki in kosom lesa v drugi, med kupi krepelc, ki jih je privlekel iz gozda. Tega je bilo na pretek. V vasi se je dan za dnem slišal zvok motornih žag, ki so grizle drevesa in sredi gozda puščale poseke s smrekovimi štori in vejami, štrlečimi v nebo, ter hlodi, nagrmadenimi v piramidah nevarnega videza. Deda je hodil v gozd z vozičkom, izbiral najprimernejše odžagane veje in panje, jih obsekaval in natovarjal. Potem se je vpregel v voziček in ga vlekel po ropotajoči poljski poti domov. *Klop, klop, klop.* Gozdni vonj se mu je naselil v laseh, vsrkal v kožo in obležal na vsem, česar se je dotaknil.

Med delom v skednju je poslušal politične razprave in analize ter jih občasno zbadljivo komentiral, obračajoč se na psa, ki se je valjal na tleh – velikanskega psa z zameštranimi dlakami, polnimi odrezkov in žaganja, in s prežečim pogledom. Odpor do velike živali je bilo edino, kar sva imeli z babi skupnega.

»Kako lahko tako živite?« je oči občasno rekel dediju, ko je bila babi še posebej pikra.

Ampak dedi je samo privzdignil pogled od tistega, kar je ravno počel, in zagodrnjal: »Ti se pa ne vmešavaj v naše zadeve in se brigaj zase.«

V resnici si edino babi ni upala neposredno napasti dedija, čeprav tudi njemu ni prizanesla s svojimi izpadi, zbadanjem in pritožbami zoper druge.

Babi je od vseh še najmanj prenašala očija in tega niti ni skušala prikriti. O njem je govorila kot o vsiljivcu, priskledniku, ki se je naselil v prvem nadstropju, o tipčku, ki se je prisesal na njeno hčer in ji uničuje življenje.

»Mami, ne govori tako o njem, vsaj pred punco ne,« ji je govorila mama.

»V svoji lastni hiši bom govorila, kakor bom hotela,« ji je zabrusila babi, mama pa me je prijela in odvelkla stran, preden bi se babi razživila.

Name je babi gledala kot na ubogo vnučko, potomko hčerke slabičke, ki ne zna poskrbeti sama zase, ki ne zna sama živeti in spušča v svoje življenje napačne moške.

Opazovala me je, komentirala vse, kar sem naredila, mojo nespretnost in napake pripisovala slabi genetski dediščini, in če se mi je kdaj kaj posrečilo, je to pripisala naključju. Vzgajala me je z zapovedmi, opominjanjem in svarili, zapakiranimi v zgodbe ljudi iz naše vasi. Nekatere je menda poznala, za druge je samo slišala, zame pa so bili enako resnični kot soseda Roubalová, s katero si je babi sem in tja izmenjala nekaj besed čez ograjo, kot medar Zahálka, ki se je mimo naše hiše vozil k svojim panjem, ali moja edina prijateljica Monika.

Ob poslušanju babinih zgodbic se je radovednost v meni tepla z željo, da bi si zamašila ušesa in zbežala. Moji strahovi in fobije so se rodili v hiši, dišeči po gozdu, in med

spokojnim okopavanjem zelenjavnih gredic, zbiranjem polžev in ščipanjem paradižnikovih poganjkov.

»Tistim vratcem pa se ne približuj, ti deklina,« je zaskala babi, ko sem prišla za kljuko, da bi z vrta pokukala na ulico, ali se očka in mama končno že vračata iz službe. Nisem hodila v vrtec, ker ga v naši vasi sploh ni bilo in bi me moral kdo zgodaj zjutraj voziti v mesto. Družina je menila, da bo bolje, če ostanem doma z babi in dedijem. To je bilo mogoče najpreprosteje, toda dnevi so bili takrat žalostni, enolični in neskončni.

»Zakaj pa ne?« sem vprašala, čeprav sem slutila, da bom spet slišala zgodbico, zaradi katere bom pred spanjem mledovala, da si lahko pustim lučko prižgano.

»Ne bi bila prvi otrok, ki se je izgubil v tej vasi,« je rekla babi.

Listje v krošnji jablane je svarilno zašumelo. Roko sem spustila s kljuke in se umaknila na varno na dvorišče.

»Veš, da so imeli Kydlářovi tudi tako punco, kot si ti? Neka dne je izginila in nihče je ni nikoli več videl. Mogoče se je izgubila v gozdu ali pa jo je morda kdo ukradel ...«

Obrnila sem se k babi. Razkoračena je stala zraven gredice z rožami, se sklanjala k tlom in z roko v raztrgani rokavici pulila plevel.

»Ime ji je bilo Blanka. Blanička Mydlářová ... Pet let je imela. Ali mogoče šest. Družila se je s tvojo mamo in občasno sta se igrali pri nas, tukaj pod to češnjo.«

Pogledala sem košato krošnjo starega drevesa. Češnja je v znamenje strinjanja žalostno stresla z glavo.

»Da so pustili takega majhnega otroka samega tekati po vasi! Sami so si bili krivi. Ne bi je smeli pustiti.«

Prijela je motiko in besno spodkopala korenino še posebej trdovratnega plevela. »Potem so pa letali gor in dol po vasi, policaji so spraševali po vseh hišah, preiskovali gozd, ampak ni nič pomagalo. Nič. Punce ni bilo.«

KAZALO

PRVO POGlavJE	
Pred poplavo	5
DRUGO POGlavJE	
Za vasjo je gozd	24
TRETJE POGlavJE	
Svet za gozdom	34
ČETRTO POGlavJE	
Zvoki od zunaj	46
PETO POGlavJE	
Mamin dah	53
ŠESTO POGlavJE	
Pod gredico z vrtnicami	64
SEDMO POGlavJE	
Pomladansko tajanje	78
OSMO POGlavJE	
Špranja v preteklost	88
DEVETO POGlavJE	
Korak iz sence	101
DESETO POGlavJE	
Zemeljski premiki	114

ENAJSTO POGLAVJE	
Okruški bolida	132
DVANAJSTO POGLAVJE	
Trske in brazgotine	143
TRINAJSTO POGLAVJE	
Sama v gozdu	159
ŠTIRINAJSTO POGLAVJE	
Samo nekaj besed	166
PETNAJSTO POGLAVJE	
Gozd v glavi	184
ŠESTNAJSTO POGLAVJE	
Zimski obisk	198
SEDEMNAJSTO POGLAVJE	
Razpoka	211
OSEMNAJSTO POGLAVJE	
Groza v hiši	219